

สวท	4/105	สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
รับที่	255	รับที่ 6119
เวลา	11.00	วันที่ 28 มิ.ย. 59 เวลา 10.02

ที่ นร ๑๑๐๗/ ๒๗๒๗

สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
๙๖๒ ถนนกรุงเกษม กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐

๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๔

เรื่อง ผลการศึกษาการแก้ไขปัญหาดินเค็มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

จัดเข้าวาระ... 12 ก.ค. 2554

สิ่งที่ส่งมาด้วย บันทึกข้อความ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ที่ นร ๑๑๐๗/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๔ และ เอกสารผลการศึกษาการแก้ไข
ปัญหาดินเค็มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน ๘๐ ชุด

๑. เรื่องเดิม

๑.๑ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ซึ่งอยู่ระหว่างการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙) ได้มีการหารือกับภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ในการหาแนวทางการพัฒนาที่สำคัญในด้านการเกษตร จึงได้หารือร่วมกับบริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) โดย ดร.เสนาะ อุณากรุล อดีตเลขาธิการ สศช. ซึ่งได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดินเค็มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากเป็นปัญหาที่มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการผลิตในภาคเกษตรกรรมและคุณภาพชีวิตของเกษตรกร รวมทั้งความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความมั่นคงด้านอาหาร หากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง ย่อมส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว

๑.๒ สศช. ได้ลงพื้นที่ดำเนินการศึกษาการแก้ไขปัญหาดินเค็ม กรณีบ้านหนองนาบัว หมู่ที่ ๓ ตำบลหัวหนอง อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๕๔ เพื่อศึกษากลไกการทำงานในการแก้ไขปัญหาดินเค็ม ซึ่งดำเนินการภายใต้ความร่วมมือของกระทรวงวิทยาศาสตร์ (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมพัฒนาที่ดิน) และ บริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน)

๑.๓ เมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๔ สศช. ได้นำผลการศึกษาการแก้ไขปัญหาดินเค็มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กราบเรียนนายกรัฐมนตรีเพื่อโปรดทราบ และนายกรัฐมนตรีได้มีบัญชาให้นำเรื่องดังกล่าวเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ

๒. สาระสำคัญ

๒.๑ สภาพปัญหา

๒.๑.๑ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ คือ การประสบปัญหาดินเค็ม ซึ่งพบเป็นบริเวณกว้างประมาณหนึ่งในสามของพื้นที่ทั้งภาค โดยสาเหตุการเกิดดินเค็ม คือ เกลือหิน (rock salt) ในหน่วยหินมหาสารคาม (Mahasarakham Formation) ซึ่งเป็นชั้นเกลือหินหนาแทรกสลับกับหินทราย หินทรายแป้ง และหินโคลน บางแห่งพบว่ามีชั้นเกลือหินเพียงชั้นเดียว สองชั้น หรือสามชั้น ขึ้นกับโครงสร้างทางธรณีวิทยาของบริเวณนั้น บางแห่งเกลือหินแทรกตัวขึ้นเป็นโดมเกลือ

๒.๑.๒ จากการคาดการณ์ทางธรณีวิทยา พบว่า แหล่งเกลือหินในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอยู่ประมาณ ๑๘ ล้านล้านตัน กระจายอยู่ ๒ แอ่ง คือ (๑) แอ่งโคราช อยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้และทางใต้ของเทือกเขาภูพาน มีพื้นที่ประมาณ ๒๕,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร และ (๒) แอ่งสกลนครอยู่ทางด้านเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือของเทือกเขาภูพาน มีพื้นที่ประมาณ ๑๕,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร

๒.๑.๓ ปัจจุบัน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่ประสบปัญหาดินเค็มประมาณ ๑๑.๕ ล้านไร่ แบ่งเป็นหลายระดับ ได้แก่ (๑) พื้นที่ดินเค็มเล็กน้อย (พบคราบเกลือบนผิวดิน น้อยกว่า ๑% น้ำใต้ดินเค็ม) ๗.๓ ล้านไร่ (๒) พื้นที่ดินเค็มปานกลาง (พบคราบเกลือบนผิวดิน ๑-๑๐%) ๓.๘ ล้านไร่ (๓) พื้นที่ดินเค็มมาก (พบคราบเกลือบนผิวดิน ๑๐-๕๐%) ๐.๒ ล้านไร่ และ (๔) พื้นที่ดินเค็มมากที่สุด (พบคราบเกลือบนผิวดิน มากกว่า ๕๐% ขึ้นไป) ๐.๑ ล้านไร่ (สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน, ๒๕๕๑)

๒.๑.๔ นอกจากนี้ ยังมีพื้นที่ที่มีศักยภาพในการแพร่กระจายเกลืออีก ๒๐.๖ ล้านไร่ ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ตามธรรมชาติจากการผุพังสลายตัวของหินอมเกลือที่อยู่ลึกจากผิวดินเพียง ๑-๒ เมตร และเกิดจากการกระทำของมนุษย์ โดยการตัดไม้ทำลายป่าบนพื้นที่รับน้ำจนทำให้สมดุลของน้ำเปลี่ยนแปลง น้ำใต้ดินเค็มในที่ลุ่มจะถูกยกกระดกขึ้นมาใกล้ผิวดิน ทำให้เกิดการแพร่กระจายเกลือและเกิดปัญหาดินเค็มได้ (สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน, ๒๕๕๑)

๒.๒ การแก้ไขและฟื้นฟูพื้นที่ดินเค็มในช่วงที่ผ่านมา มีดังนี้

๒.๒.๑ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ได้ให้ความสำคัญในการฟื้นฟูดินเค็ม โดยกำหนดเป้าหมายในการฟื้นฟูพื้นที่ดินที่มีปัญหา เช่น พื้นที่ดินเค็มดินเปรี้ยว และดินขาดอินทรีย์ ไม่ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ ไร่ ขณะเดียวกัน รัฐบาลได้กำหนดนโยบายรัฐบาล ที่มุ่งเน้นการฟื้นฟูดินในบริเวณพื้นที่ที่ดินมีปัญหา ซึ่งรวมถึงการฟื้นฟูดินเค็ม โดยดำเนินการภายใต้กลยุทธ์การอนุรักษ์ฟื้นฟูและบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินที่ตอบสนองต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๒.๒ การดำเนินการของภาครัฐ หน่วยงานหลักในการแก้ไขปัญหาดินเค็ม คือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมพัฒนาที่ดิน ซึ่งเริ่มดำเนินการอย่างจริงจัง เมื่อปี ๒๕๒๕ ในสมัยรัฐบาล ฯพณฯ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เนื่องจากมีข้อร้องเรียนของราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนจากการผลิตเกลือสินเธาว์บริเวณลุ่มน้ำเสีย อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม โดยในระหว่างปี ๒๕๕๒-๒๕๕๔ กรมพัฒนาที่ดินได้รับการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่ดินเค็ม ประมาณ ๑๑๗ ล้านบาท ซึ่งแบ่งการดำเนินงานออกเป็น ๓ ส่วนตามสภาพพื้นที่ ได้แก่

๑) พื้นที่ที่มีปัญหาดินเค็มน้อยและปานกลาง มีพื้นที่รวม ๑๑.๒ ล้านไร่ ได้มีการดำเนินการที่สำคัญไปแล้วไม่น้อยกว่า ๔.๙๕ ล้านไร่ รายละเอียด ดังนี้

- ส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตข้าวในพื้นที่ดินเค็มน้อยและปานกลาง โดยการจัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด (สนออัฟริกัน) ไปแจกจ่ายให้เกษตรกรนำไปปลูกและไถกลบก่อนการปลูกข้าว พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำและน้ำหมักชีวภาพร่วมด้วย เพื่อช่วยเพิ่มผลผลิตข้าว ทั้งนี้ ดำเนินการไปแล้วตั้งแต่เริ่มต้น - ปี ๒๕๕๓ จำนวน ๔.๙๕ ล้านไร่

- จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ และปลูกไม้ยืนต้นเศรษฐกิจบนคันนาในพื้นที่ดินเค็มปานกลาง โดยการปรับแปลงนาและส่งเสริมให้มีการปลูกไม้ยืนต้นทนเค็มบนคันนาเพื่อลดระดับน้ำใต้ดินเค็ม ทั้งนี้ ดำเนินการไปแล้วตั้งแต่ปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓ จำนวน ๒,๕๐๐ ไร่

- ดำเนินกิจกรรมการควบคุมระดับน้ำใต้ดินเค็มทั้งผิวดินและใต้ดิน โดยการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ปรับรูปแบบแปลงนา พร้อมวางระบบชลประทานและควบคุมระดับน้ำใต้ดินเค็มเพื่อปลูกข้าว ทั้งนี้ ดำเนินการไปแล้วตั้งแต่ปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓ จำนวน ๔,๗๕๐ ไร่

๒) พื้นที่ที่มีปัญหาดินเค็มจัด มีพื้นที่ประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ ไร่ ได้มีการดำเนินการที่สำคัญไปแล้วไม่น้อยกว่า ๗,๒๕๐ ไร่ ดังนี้

- ดำเนินกิจกรรมฟื้นฟูพื้นที่ดินเค็มจัดด้วยการปลูกไม้ยืนต้นทนเค็มและหญ้าขอบเกลือ โดยการปรับปรุงแปลงพร้อมทำระบบระบายน้ำ ควบคุมระดับน้ำใต้ดินเพื่อฟื้นฟูสภาพดินเค็มจัด และปลูกต้นกระถินออสเตรเลียและหญ้าคากั้นน้ำ ทั้งนี้ ดำเนินการไปแล้วตั้งแต่ปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓ จำนวน ๑,๒๕๐ ไร่

- ดำเนินโครงการปลูกไม้ยืนต้นเพื่อป้องกันการแพร่กระจายดินเค็ม ในพื้นที่ทุ่งเมืองเพี้ย จ.ขอนแก่น ซึ่งมีปัญหาการแพร่กระจายดินเค็มและน้ำเค็มรุนแรง ๐.๑๒๑ ล้านไร่ ทั้งนี้ ดำเนินการไปแล้วตั้งแต่ปี ๒๕๔๗-๒๕๕๓ จำนวน ๖,๐๐๐ ไร่

๓) พื้นที่ดินเค็มทุกระดับ ได้ดำเนินกิจกรรมการป้องกันการเพิ่มเติมระดับน้ำใต้ดินเค็มบนพื้นที่เนรับน้ำ โดยการใช้จากบ่อบาดาลหรือบ่อบาดาลที่มีน้ำใต้ดินคุณภาพดีที่ไม่อยู่ลึกเกินไป เพื่อให้เกษตรกรสามารถประกอบการเกษตรได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ดำเนินการไปแล้วตั้งแต่ปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓ จำนวน ๓๒ แห่ง

๒.๒.๓ การมีส่วนร่วมของภาคเอกชน

๑) ที่ผ่านมามีการพัฒนาที่ดินมีความพยายามในการดำเนินการแก้ไขปัญหาดินเค็มอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงไม่เพียงพอ เนื่องจากข้อจำกัดของภาครัฐ โดยเฉพาะด้านงบประมาณ นอกจากนี้ การดำเนินการเพื่อลดระดับความรุนแรงและควบคุมการขยายตัวของพื้นที่ดินเค็มอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ต้องการการลงทุนและการบริหารจัดการที่บูรณาการอย่างเป็นระบบ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาชน และภาคเอกชน ซึ่งปัจจุบัน มีภาคเอกชนที่แสดงความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเข้าร่วมเป็นภาคีการพัฒนา สนับสนุนด้านงบประมาณและด้านอื่นๆ ในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งปัญหาดินเค็มด้วย

๒) ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาดินเค็ม ได้แก่ โครงการนวัตกรรมทางเทคโนโลยีเพื่อการฟื้นฟูดินเค็ม ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างกรมพัฒนาที่ดิน (ภาครัฐ) เครือซีเมนต์ไทย (SCG) และบริษัท สยามฟอเรสทรี (ภาคเอกชน) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร (ภาควิชาการ) และกลุ่มเกษตรกรที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ (ภาคประชาชน) โดยเน้นหลักการแก้ไขปัญหาแบบครบวงจร เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นและสามารถพึ่งพาตนเองได้ ผ่านการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ และรวมตัวเป็นเครือข่ายเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้งสร้างวงจรการตลาดสินค้าที่ผลิตจากพื้นที่ดินเค็ม ซึ่งรายละเอียดโครงการฯ สรุปได้ดังนี้

(๑) โครงการนวัตกรรมทางเทคโนโลยีเพื่อการฟื้นฟูดินเค็ม
ระยะที่ ๑ (ปี ๒๕๕๑-๒๕๕๓)

- วัตถุประสงค์ ประกอบด้วย (๑) เพื่อวิจัยปรับปรุงเทคโนโลยีในการแก้ไขฟื้นฟูดินเค็มอย่างมีส่วนร่วมกับเกษตรกร (๒) เพื่อพัฒนาระบบการถ่ายทอด

เทคโนโลยีพื้นฟูดินเค็มไปสู่การปฏิบัติจริงในแปลงเกษตร และ (๓) เพื่อสร้างต้นแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีพื้นฟูดินเค็มอย่างยั่งยืน

- ผลการดำเนินงาน แบ่งออกเป็น ๓ ด้าน ดังนี้

- ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี ได้แก่ (๑) ค้นพบพันธุ์พืชทนเค็มที่ให้อินทรีย์วัตถุสูงและมีความสามารถทนเค็มในระดับ ๐.๕-๑.๐%เกลือ (๒) ค้นพบยีนส์การเคลื่อนย้ายน้ำตาลที่มีความสัมพันธ์กับการทนเค็มในข้าว (๓) ได้เทคนิคการเพิ่มผลผลิตข้าวบนพื้นที่ดินเค็มที่ ๓๕๐-๔๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยการใช้อินทรีย์วัตถุเพื่อการดูดซับประจุเกลือ (๔) ค้นพบสายพันธุ์ยูคาลิปตัสที่มีระดับความสามารถทนเค็มที่ระดับ ๑.๕-๒.๐%เกลือ ในระดับห้องปฏิบัติการ ซึ่งอยู่ระหว่างการปลูกทดสอบในภาคสนาม และ (๕) ได้เทคนิคการปลูกยูคาลิปตัสบนพื้นที่ดินเค็มที่ระดับความเค็ม ๒%เกลือ

- ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ (๑) จัดทำหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรบนพื้นที่ดินเค็มผ่าน ทูทางปัญญา ทูทางความรู้ และทุนทางสินทรัพย์ (๒) จัดตั้งศูนย์บ่มเพาะเกษตรกรบนพื้นที่ดินเค็ม ในพื้นที่ ๔ จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ขอนแก่น นครราชสีมา สกลนคร และอุดรธานี (๓) จัดระบบการสร้างรายได้ของศูนย์บ่มเพาะที่มีความยั่งยืนผ่านโรงสีข้าว การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวทนเค็ม และการผลิตเมล็ดพันธุ์อินทรีย์วัตถุทนเค็ม และ (๔) ยกระดับรายได้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจากภาวะขาดทุน ๒,๐๐๐-๓,๐๐๐ บาทต่อไร่ มาอยู่ในระดับที่ไม่ขาดทุน

- ด้านการพัฒนาบุคลากร ได้แก่ (๑) บุคลากรพัฒนาที่ดินได้เรียนรู้การทำงานแบบเกษตรกรมีส่วนร่วม และ (๒) จัดสร้างวิทยากรในชุมชนเพื่อการอบรมเกษตรกรบนพื้นที่ดินเค็ม

(๒) ข้อเสนอโครงการนวัตกรรมทางเทคโนโลยีเพื่อการฟื้นฟู

ดินเค็ม ระยะที่ ๒ (ปี ๒๕๕๔-๒๕๕๗)

- วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาพันธุ์พืชที่สามารถทนเค็มในระดับที่สูงขึ้น คือ ตั้งแต่ระดับ ๑.๕-๒.๐%เกลือ ทั้งสายพันธุ์ข้าว พืชตระกูลถั่ว พืชคลุมดิน และยูคาลิปตัส เพื่อนำไปสู่การพัฒนาพื้นที่ดินเค็มให้สามารถเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้กับประชาชนเพิ่มขึ้น โดยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อเนื่องจากโครงการฯ ระยะที่ ๑

- เป้าหมาย แบ่งออกเป็น ๓ ด้าน ดังนี้

- ด้านเทคโนโลยี ได้แก่ (๑) ได้สายพันธุ์ยูคาลิปตัสทนเค็มระดับ ๑.๕%เกลือ พร้อมต้นกล้าเพื่อขยายผล และ (๒) ได้สายพันธุ์ข้าว โสน และปอเทือง ที่มีระดับทนเค็ม ๑.๕-๒.๐%เกลือ

- ด้านบุคลากร ได้แก่ (๑) เจ้าหน้าที่ของกรมที่ดินมีความพร้อมในการขยายผลไปสู่ระดับประเทศ และ (๒) เกษตรกรสามารถเป็นวิทยากรและเผยแพร่ประสบการณ์ในการพัฒนาระบบเกษตรบนพื้นที่ดินเค็ม

- ด้านบริหารจัดการ ได้แก่ (๑) มีศูนย์บ่มเพาะเกษตรกรและศูนย์ขยายผลการบ่มเพาะเกษตรกรบนพื้นที่ดินเค็มจำนวน ๕๐ ศูนย์ ภายใต้การดูแลของกรมพัฒนาที่ดิน และการสนับสนุนทางวิชาการจาก สวทช. (๒) มีระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และระบบตลาดผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาโดยเกษตรกร (๓) เกษตรกรในโครงการมีกำไรจากผลผลิตและการสร้างมูลค่าเพิ่มของ

ผลผลิต ๒,๐๐๐-๓,๐๐๐ บาท ต่อไร่ และ (๔) มีระบบการติดตามประเมินการเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาของ
กรมพัฒนาที่ดิน

- ค่าใช้จ่าย เป็นวงเงินรวมทั้งสิ้น ๑๔ ล้านบาท โดย
ได้รับการสนับสนุนจาก SCG จำนวน ๓ ล้านบาท บริษัท สยามฟอเรสทรี จำนวน ๕ ล้านบาท (เป็นกล้าไม้
ยูคาลิปตัส) กรมพัฒนาที่ดิน ๔ ล้านบาท และ สวทช. ๒ ล้านบาท

๓) ในการนี้ สวทช. ได้ลงพื้นที่ดำเนินการศึกษาการแก้ไขปัญหาดิน
เค็มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในพื้นที่นาร่อง บ้านหนองนาบัว หมู่ที่ ๓ ตำบลหัวหนอง อำเภอบ้านไผ่
จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๕๔ พบว่า การดำเนินงานภายใต้โครงการดังกล่าว สามารถฟื้นฟู
สภาพพื้นที่ดินเค็มให้กลับมาสร้างผลผลิตทางการเกษตรได้ ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีคุณภาพชีวิตที่
ดีขึ้น โดยปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ ได้แก่ การใช้หลักคิดและการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และองค์ความรู้ในการแก้ปัญหาดินเค็มที่ได้รับการสนับสนุนจาก
หน่วยงานราชการ รวมทั้งภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่น (รายละเอียดปรากฏตามเอกสารแนบ)

๒.๓ ความเห็นและข้อเสนอแนะของ สวทช.

๒.๓.๑ ปัญหาดินเค็มเป็นปัญหาที่มีความสำคัญ หากไม่ได้รับการแก้ไขและ
ป้องกันการแพร่กระจายอย่างถูกต้องเหมาะสม จะส่งผลให้ปัญหาทวีความรุนแรงและขยายพื้นที่เพิ่มมาก
ขึ้น กลายเป็นภัยคุกคามที่สำคัญต่อพื้นที่ทางการเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและความมั่นคงด้าน
อาหารของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภายใต้ภาวะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ฤดูแล้งมีแนวโน้ม
ยาวนานขึ้น

๒.๓.๒ ควรส่งเสริมกระบวนการแก้ไขปัญหาดินเค็มที่เป็นการร่วมมือ
ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน/ประชาชน โดย

๑) หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่กำกับดูแลและปฏิบัติหน้าที่ในการ
แก้ปัญหาดินเค็ม ควรมีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการและร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหา
ร่วมกับชุมชน เมื่อกระบวนการขับเคลื่อนของชุมชนประสบปัญหาหรือไม่สามารถแก้ไขได้ในระดับพื้นที่โดย
ดำเนินการกิจอย่างเข้มข้น โดยเฉพาะ

- กรมพัฒนาที่ดิน ควรดำเนินงานตามพันธกิจของ
หน่วยงานให้ครบวงจร ตั้งแต่การศึกษาวิจัย กำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนา การให้บริการและ
ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดิน รวมทั้งการติดตามประเมินผลในการแก้ไขปัญหาดินเค็มอย่างต่อเนื่อง
เพื่อให้การฟื้นฟูบำรุงดินให้สามารถเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืน และควร
บริหารจัดการองค์ความรู้ในการแก้ปัญหาดินเค็ม โดยเน้นหลักการทางวิชาการและแนวปฏิบัติของผู้นำ
ชุมชนที่ประสบความสำเร็จ รวมทั้งรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานและโครงการด้านการวิจัยเพื่อ
การปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่ที่มีสภาพปัญหาแตกต่างกัน ให้เป็นระบบที่สามารถเผยแพร่และสืบค้นได้
ง่าย เพื่อให้ชุมชนสามารถนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของตนเอง

- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
(สวทช.) ควรมีพันธกิจในการสร้างเสริมการวิจัย พัฒนา ออกแบบ และวิศวกรรมในการแก้ปัญหาดินเค็ม
โดยเน้นองค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่สามารถประยุกต์ใช้ตามสภาพภูมิสังคม รวมทั้งการทดลอง
ปฏิบัติให้ได้ผลเชิงประจักษ์ จนสามารถถ่ายทอดไปสู่การใช้ประโยชน์ในพื้นที่อย่างแท้จริง และควรส่งมอบ
องค์ความรู้ต่างๆ ให้กับหน่วยงานภาคปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดและขยายผลให้
ครบวงจรต่อไป

๒) ภาคชุมชน/ประชาชน ควรเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนทั้งวิธีการริเริ่มทางความคิด ภูมิปัญญาและการลงมือปฏิบัติจริง โดยใช้หลักการพึ่งพาตนเอง แบ่งปันผู้อื่น ไม่หวังการพึ่งพิงจากภายนอก เรียนรู้การใช้ชีวิตจากธรรมชาติด้วยความรับผิดชอบ สร้างจิตสำนึกรักษากฎเกณฑ์ฐานโดยการสร้างงานจากทรัพยากรที่มีอยู่ในถิ่นและพร้อมรับเอานวัตกรรมใหม่และดี เหมาะสมกับชุมชนมาประยุกต์ใช้ตามสถานการณ์ของถิ่นที่อยู่ จึงจะทำให้สามารถดำรงตนอยู่ในพื้นที่ได้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง

๓) ภาคเอกชน ควรให้การสนับสนุนงบประมาณ หรือปัจจัยอื่นที่จำเป็นต่อการแก้ปัญหาดินเค็ม โดยยึดหลักความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR)

๒.๓.๓ โครงการนวัตกรรมทางเทคโนโลยีเพื่อการฟื้นฟูดินเค็ม ระยะที่ ๑ (ปี ๒๕๕๑-๒๕๕๓) สามารถสนับสนุนการแก้ปัญหาดินเค็มได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะด้านการปรับปรุงพันธุ์พืชทนเค็มและการบริหารจัดการแบบครบวงจร โดยภาครัฐ ภาคนักวิชาการ ภาคเอกชน และภาคชุมชน ดำเนินงานร่วมกันในการพัฒนาเทคโนโลยี ถ่ายทอดองค์ความรู้ พัฒนาระบบการส่งเสริมและการจัดการ เพื่อให้เกษตรกรนำไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งจะทำให้กลไกการส่งเสริมสามารถขับเคลื่อนได้ในระยะยาวและมีความยั่งยืน ครอบคลุมมิติการพัฒนาทั้งด้านการฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ

๒.๓.๔ อย่างไรก็ตาม ในการขยายผลการดำเนินงานโครงการฯ ในพื้นที่อื่น ควรศึกษาผลตอบแทนของการดำเนินโครงการที่ชัดเจน ทั้งระดับครัวเรือนและระดับโครงการ โดยในระดับครัวเรือน ควรมีการประเมินความเป็นไปได้ของเกษตรกรที่จะต้องลงทุนในส่วนของกลุ่มพันธุ์ยูลาลิปตัสและการปรับปรุงบำรุงดินเปรียบเทียบกับผลตอบแทนและรายได้ที่เพิ่มขึ้น ส่วนระดับโครงการ ควรศึกษาผลตอบแทนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมจากการฟื้นฟูพื้นที่ดินเค็มให้สามารถเพิ่มผลผลิตได้ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างรายได้ การส่งเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกร และการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งควรติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องในระยะยาว เพื่อประเมินความสำเร็จของโครงการในภาพรวมและการตอบสนองต่อทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาว

๓. ข้อเสนอของส่วนราชการ

รับทราบผลการศึกษาการแก้ปัญหาดินเค็มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามข้อ ๒

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณานำเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ)

เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โทร. ๐-๔๓๒๓-๖๗๘๔

โทรสาร ๐-๔๓๒๓-๙๙๑๒

E-mail: Suriya@nesdb.go.th